

Chapit 23

Nan chapit sa a, n ap jwenn:

Enfeksyon nan sistèm irinè	366
Ki sa ki lakòz enfeksyon nan vesi (blad pipi) ak enfeksyon nan ren.....	366
Siy ak tretman	367
Lòt kalite pwoblèm nan sistèm irinè	369
Lè n ap pipi san.....	369
Pyè nan ren ak pyè nan vesi.....	369
Lè pipi kenbe n san rete.....	370
Lè pipi ap koule sou nou.....	370
Lè n gen pwoblèm pou n fè twalèt oubyen pou n fè pipi.....	372

Pwoblèm nan sistèm irinè

Nou gen 2 ren. Se yo ki fè lapwòptay nan san nou e se pandan travay sa a, ren yo fabrike pipi.

Vesi a (blad pipi a) se yon ti sak. Li elastik tankou yon blad. Lè l plen ak pipi, li gonfle. Lè n fin pipi, li vin pi piti.

Pipi a pase nan 2 kanal sa yo: li soti nan ren yo e l rive nan vesi a.

Lè l fin desann nan kanal ki anba vesi a, pipi a soti nan ti twou ki anlè ouvèti vajen an.

Chapit sa a pale de pwoblèm ki atake sistèm irinè nou pi vit. Kèk fwa, nou ka gen pwoblèm pou n separe pwoblèm sa yo youn ak lòt. Si n gen yon pwoblèm ki pa sanble ditou ak sa nou jwenn nan chapit sa a, se pou n al chache laswenyay kay doktè. Nou dwe fè kèk egzamen laboratwa pou n ka konnen sa k ap pase.

Si n rive wè ki pwoblèm nou genyen, n ap kapab fè tretman an lakay nou - sitou si n pran l bonè. Men pa bliye, kèk pwoblèm grav konn kòmanse ak siy ki pa montre sa menm. Trapde pwoblèm sa yo ka vin bay gwo doulè epi yo ka mete nou an danje. Konsa, si, apre 2 oubyen 3 jou, nou pa refè, se pou n al wè doktè.

Eksizyon

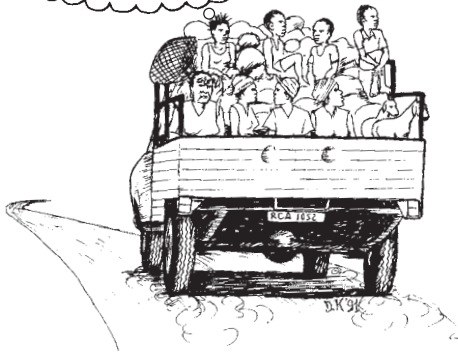
Yon fanm ki sibi eksizyon ka domaje nan sistèm irinè l epi gen gwo pwoblèm sante pandan tout rès lavi l. Si n te sibi eksizyon epi, jounen jodi a, nou gen pwoblèm pou n pipi oubyen enfeksyon k ap fè alevini sou nou, nou dwe al wè yon travayè sante. Nou kapab menm oblije fè yon operasyon pou n regle pwoblèm nan. Pou n jwenn plis enfòmasyon, ale nan chapit ki pale sou “Eksizyon an” (paj 459).

Enfeksyon nan Sistèm Irinè

Yon jenn ti fi, yon fanm nenpòt ki laj - menm yon ti bebe - ka trape enfeksyon nan sistèm irinè.

Mwen espere kamyon an ap kanpe pou m ka fè pipi

➤ *Montre ti fi yo ki jan pou yo siye dèyè yo kòrètman, lè yo fin fè twalèt.*

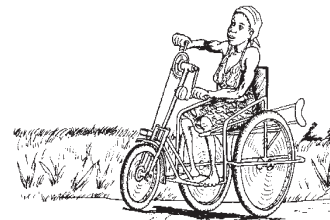
Gen 2 gwo kalite enfeksyon nan sistèm irinè. Se enfeksyon vesi nou rankontre pi souvan. Se li ki jwenn tretman pi fasil. Enfeksyon nan ren grav anpil. Li ka donmaje ren nou pou lavi diran e li ka menm fè n pèdi lavi n.

KI SA KILAKÒZ ENFEKSYON NAN VESI AK ENFEKSYON NAN REN?

Se mikwòb (bakteri) ki lakòz enfeksyon nan sistèm irinè. Bakteri pase nan twou pipi ki devan vaje an pou yo antre nan kò nou. Fanm pi vit trape enfeksyon pase gason, paske kanal ki anba blad pipi fanm nan pi kout anpil pase pa gason. Konsa, mikwòb ka pase pi fasil nan kanal fanm nan pou rive nan vesi a.

Men ki lè mikwòb yo antre oubyen kòmanse vini anpil nan kò yon fanm:

- **nan fè lanmou.** Pandan yon kontak seksyèl, jèm mikwòb ki lan vaje an ak nan twou dèyè a ka pase nan twou pipi a pou file monte nan kanal pipi a. Se youn nan fason yon fanm pi vit trape enfeksyon nan vesi. Pou n pa kite mòd enfeksyon sa a rive n, fòk nou fè pipi, touswit apre nou fin fè lanmou. Sa ap netwaye kanal pipi a (men sa p ap anpeche n ansent).
- **lè fanm nan pase anpil tan san bwè likid,** sitou si l travay deyò nan gwo chalè kote li swe anpil. Mikwòb ap kòmanse vin anpil nan vesi a, lè l vid. Nan yon ka konsa, fòk nou eseye bwè 8 vè likid chak jou. Fòk nou bwè plis likid toujou, si se anba gwo flann solèy n ap travay.
- **lè fanm nan pase anpil tan san l pa pipi** (paregzanp, lè l ap vwayaje). Mikwòb ki chita lontan nan sistèm irinè a ka lakòz enfeksyon. Pou n evite sa, fòk nou eseye fè pipi chak 3è, 4è.
- **lè fanm nan pa kenbe bout anba l pwòp.** Mikwòb ki nan tout bout anba yon fanm - sitou nan twou dèyè l - ka antre nan twou pipi l e ka lakòz enfeksyon. Fè twalèt deba n chak jou epi, lè n fin pou pou, toujou siye nou soti devan pou al dèyè (gade nan paj 154). Si nou fè l soti dèyè pou al devan, tout mikwòb k ap soti nan twou dèyè n ka antre nan vaje nou. Anvan n al fè lanmou, fòk nou toujou fè twalèt deba n. Fòk kotèks oubyen twal nou mete lè n gen règ nou toujou pwòp.
- **lè fanm nan gen domaj,** sitou si l blese nan kolòn vètebral li oubyen si bout anba l pòk. Pou n jwenn plis enfòmasyon, gade nan liv ki rele “**kote ki pa gen doktè**” a ak nan lòt liv ki rele “**Timoun nan kominote a ki donmaje**”.

SIY AK TRETMAN

Siy enfeksyon nan vesi

- pipi kenbe n san rete (nou gen dwa santi tou gen rè s pipi ki rete andedan n).
 - nou gen doulè epi nou santi kanal nou boule n, lè n ap fè pipi ak lè n fin fè pipi.
 - pipi n santi fò oubyen tou li twoub. Li ka gen san oubyen pi ladan.
- (Si n pipi fonce, nou kapab gen epatit. Gade nan paj 271).

Siy enfeksyon nan ren:

- nenpòt pami siy enfeksyon nan vesi yo
- lafyèv frison
- doulè nan bout anba do n. Doulè sa a konn malouk anpil. Li ka soti devan, pase bò kòt nou pou l rive nan do n
- kè plen ak vomisman
- gwo soufrans ak feblès

Si nou gen siy enfeksyon nan ren, kapab se enfeksyon nan ren nou genyen.

Pa fatige w, Liwa. M pra l mennan w nan yon sant sante.

Lè yon fanm fè enfeksyon nan ren, li ka santi l ap soufri anpil, li ka santi l malad anpil. Sa ka fè l pè anpil. Si n gen yon pwoblèm, fòk nou fè yon moun nan fanmi nou oubyen yon vwazen akonpaye n kay yon travayè sante oubyen nan yon sant sante.

ENPOTAN Si siy yo grav anpil, fòk nou kòmanse pran medikaman san pèdi tan. Gade nan paj k ap vini an.

Tretman pou enfeksyon nan vesi:

Anpil fwa, n ap ka trete yon enfeksyon nan vesi ak renmèd lakay. Men depi n wè siy yo parèt, fòk nou kòmanse tretman an. Pafwa, enfeksyon nan vesi a ka monte trapde nan kanal pipi yo pou l al kontamine ren yo.

- **Bwè bon valè dlo.** Eseye bwè pou pi piti yon vè dlo pwòp, chak 30 minit. Sa ap fè n pipi souvan. Pafwa, jèm mikwòb yo ap gen tan koule desann anvan enfeksyon an gen tan vin pi grav.
- **Fòk nou ta sispann fè lanmou,** toutotan siy yo pa disparèt nèt.

- **Fè yon te ak flè,** grenn oubyen fèy ki konn trete enfeksyon nan sistèm irinè. Mande granmoun fanm yo ki plant ki bon pou sa.

Si nan youn oubyen 2 jou, nou pa santi n refè, se pou n sispann pran renmèd fèy pou n kòmanse ak medikaman ki nan kare ki pi ba a.

➤ *Yon fanm ki gen yon MST, sitou si se klamidya li genyen, ka santi kanal li boule l, lè l ap fè pipi.*

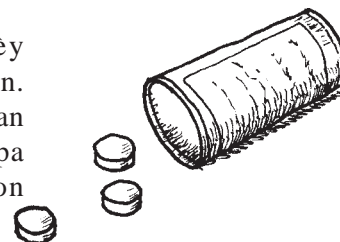
Si, apre plis pase 2 jou, nou pa santi n refè, se pou n al wè yon travayè sante. Nou gen dwa panse se yon enfeksyon irinè nou fè, alòske se yon MST nou trape (gade nan paj 263).

ATANSYON! *Anvan n kòmanse pran nenpòt nan medikaman sa yo, fòk nou gade ki sa yo di sou medikaman yo nan “Paj vèt” yo, sitou si n ansent oubyen tou si n ap bay timoun tete.*

Medikaman pou Enfeksyon nan Vesi		
Medikaman	Ki kantite pou n pran	Ki jan epi ki lè
amoksisilin oubyen	3g (3000 miligram)	se yon sèl kou pou n bwè medikaman an.
Kotrimoksazòl 480 mg (80 mg trimethoprim ak 400 mg sulfaamethoxazole)	4 konprime	se yon sèl kou pou n bwè medikaman an

Tretman enfeksyon nan ren:

Nou pa dwe rete nan renmèd fèy sèlman, si n gen enfeksyon nan ren. Kòmanse pran medikaman pi ba yo san pèdi tan. Men si, nan 2 jou, nou pa kòmanse refè, se pou n al wè yon travayè sante.

Medikaman pou Enfeksyon nan Ren		
Medikaman	Ki kantite pou n pran	Ki jan epi ki lè
amoksisilin Oubyen	500 mg	bwè li 3 fwa pa jou pandan 10 jou.
kotrimoksazòl 480 mg (80 mg trimethoprim ak 400 mg sulfaamethoxazole)	2 konprime	bwè li 3 fwa pa jou pandan 10 jou.
Si lè n bwè grenn, nou gen vomisman, pito n pran:		
anpasilin Oubyen	500 mg	Piki nan misk (EM) 4 fwa pa jou.
jenntamisin	80 mg premye fwa a epi 60 mg rès lòt fwa yo.	Piki nan misk (EM) 3 fwa pa jou.
Lè n santi n ka rekòmanse bwè grenn san n pa vomi, nou gen dwa sispann ak piki yo, pou n kontinye, pandan 7 jou ankò ak konprime pou enfeksyon nan ren yo.		

LÈ NAP PIPI SAN

Si n ap pipi san epi n pa gen ankenn siy enfeksyon nan vesi oubyen nan ren, nou kapab gen pyè nan vesi oubyen pyè nan ren (gade pi ba a). Oubyen tou nou gen dwa gen youn nan maladi sa yo, si moun nan kominote kote n ap viv la konn genyen yo:

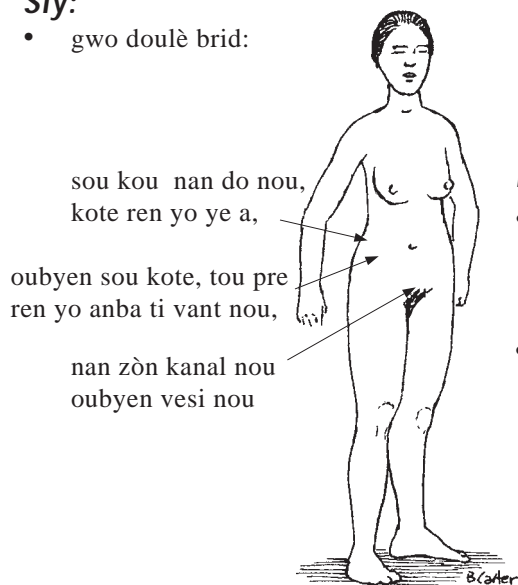
- **Bilazyoz (parazit nan san, chistozomyaz)** ka lakòz sistèm irinè nou donmaje pou lavi diran, si n pa chache laswenyay bonè. Al wè yon travayè sante ki espesyalize nan pwoblèm sistèm irinè, pou n jwenn tretman epi pou n ka konn kisa pou n fè pou n anpeche maladi a tounen sou nou. Pou n jwenn plis enfòmasyon sou bilazyoz, gade nan liv ki rele “*kote ki pa gen Doktè*” a oubyen nan nenpòt lòt liv sou lasante an jeneral.
- **Tibèkiloz (TB)** ka donmaje vesi nou ak ren nou. N ap jwenn plis enfòmasyon sou sa nan paj 387.

PYÈ NAN REN AK PYÈ NAN VESI

Se yon bann ti wòch di ki kòmanse devlope nan ren nou epi ki al antre nan sistèm irinè nou.

Siy:

- gwo doulè brid:

Lòt siy:

- N ap pipi san. Sa ka rive lè pyè yo fwote andedan sistèm irinè nou.
- Nou gen pwoblèm pou n fè pipi. Sa ka rive, lè youn nan pyè yo bouche kanal nou.

Tretman:

- Bwè bon valè likid (pou pi piti 1 oubyen 2 vè chak 30 minit). Sa ap ede pyè a detache soti nan ren an pou l desann nan kanal pipi a.
- Pran yon medikaman ki bon pou doulè. Si doulè a rèd anpil, ale kay doktè.

Kèk fwa, lè kanal yo bouche, yo konn vin enfekte. Pou pwoblèm sa a, suiv menm tretman ki bon pou enfeksyon nan ren an.

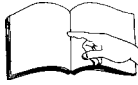
Lòt kalite pwoblèm nan sistèm irinè

tibèkiloz

medikaman pou doulè

ti boul, 380
dyabèt, 174

LÈ PIPI KENBE N SAN RETE

Sa ka rive akòz:

- misk ki antoure vesi nou ak matris nou vin febli. “Egzèsis kontrakte - dekontrakte vaje” (paj 371) ap ede n ba misk yo jarèt.
- gen yon ti boul (paregzanp, yon fibwòm).
- nou gen yon enfeksyon nan vesi.
- nou gen dyabèt.

LÈ PIPI AP KOULE SOU NOU

Nou pa ka kenbe pipi (enkontinans irinè)

Sa ka rive, lè misk ki antoure vesi nou febli oubyen donmaje. Se sitou fanm ki kòmanse vye granmoun ak fanm ki fèk fin akouche sa rive. Pipi koule sou fanm nan, lè l fè presyon sou misk anba ti vant li ki deja fèb, pandan l ap fè lanmou, oubyen pandan l ap ri, touse, estènen oubyen pandan l ap leve chay . Fanm nan ka jwenn yon soulajman ak pwoblèm sa a, si l fè “egzèsis sere - lage vaje” (paj 371).

Lè pipi ap koule soti nan vaje nou (twou veziko-vajinal)

Lè yon fanm ap pipi sou li san rete, li kapab gen yon twou ant vaje li ak vesi l. (Kèk fwa, twou a ka ant twou dèyè fanm nan ak vaje li e lè sa a, se pou pou k ap koule soti).

Pwoblèm grav sa a rive yon fanm, lè l gen pwoblèm pou l pouse ti bebe a, lè l ap akouche. Sa rive jenn ti fi ki al fè pitit twò bonè, alòske zo nan kò yo poko fin byen devlope. Sa ka rive fanm ki gen bon ti laj epi ki te fè anpil pitit deja. Misk medam sa yo pa gen ase fòs pou pouse ti bebe a soti. Nan tou 2 ka yo, ti bebe a mal pou soti. Tèt li peze epi donmaje ti po ki nan mitan vesi fanm nan ak vaje li. Sa lakòz yon twou parèt ant vesi a ak vaje an. Anpil fwa, timoun sa a fèt tou mouri.

Aprè akouchman, twou a pa fèmen epi pipi pran koule soti nan vesi pase nan vaje fanm nan tout tan. Ti jenn fi a oubyen fanm nan oblije mete twal oubyen kotèks tout lajounen tout lannuit pou ranmase pipi.

Si fanm nan pa ka jwenn èd (gade nan paj k ap vini an), maladi sa ka lakòz li gen gwo pwoblèm nan lavi chak jou li. Mari l, fanmi li ak zanmi l gen dwa ba l yon bwa long kenbe, poutèt li toujou santi pipi.

Mari fanm sa a tèlman ennève akòz odè pipi ki sou manzèl, li fè l kite kay la.

Tretman:

Aprè akouchman, si pipi oubyen pou pou ap koule sou nou, se pou n al wè yon travayè sante san pèdi tan, pou n konnen si gen yon lopital kote yo ka geri twou veziko-vajinal la. **Fòk nou al lopital touswit.** Si n pa ka al lopital touswit, travayè sante a gen dwa konn ki jan pou l mete yon tib an plastik oubyen an kawotchou (katetè) pou nou. Tib sa a ap pase nan twou pipi a pou l antre nan vesi nou (gade nan paj 373). Katetè ap souse pipi a e li ka ede twou a geri. Men, fòk nou toujou al lopital. Doktè k ap konsilte nou ap wè si twou a geri oubyen si nou blije fè yon operasyon pou n ka jwenn tretman.

Pa pèdi lespwa. Anpil fwa, fanm ki gen pwoblèm sa a konn rive jwenn soulajman.

ENPOTAN Pou n evite trape yon enfeksyon pandan katetè a andedan nou, se pou n bwè anpil likid (pou pi piti 10 - 12 vè pa jou). Sa ap fè n pipi souvan. Kon sa, mikwòb la ap tou soti.

Prevansyon:

- Fòk jenn ti fi yo evite maryaj ak gwosès, toutotan kò yo poko fin devlope.
- Si yon jenn fi ki gen mwens pase 17 an ansent, fòk li wè ak yon fanm saj konpetan oubyen yon travayè sante san pèdi tan, yon jan pou l konnen ki jan l ka akouche san danje.
- Pa fè timoun youn dèyè lòt, poutèt pou, apre yon akouchman, misk nou gen tan reprann fòs, anvan n ansent ankò (gade nan paj 197).

➤ Si nou gen pipi k ap koule sou nou apre nou fin akouche, al wè doktè san pèdi tan.

gwosès

Egzèsis sere - lage vajan

Egzèsis sa a ap bay misk fèb yo jarèt. Se paske misk sa yo fèb, nou konn tonbe pipi san rete oubyen pipi konn ap koule sou nou. Kòmanse fè pratik, lè n ap fè pipi. Lè pipi a kòmanse soti, sere misk vajan nou pou n anpeche l soti. Konte jiska 10 epi lage misk yo pou pipi a soti. Refè sa plizyè fwa, chak fwa n ap pipi. Lè n fin abitye, fè menm egzèsis sa a nenpòt lè nan jounen an. Pyès moun p ap wè sa. Eseye fè egzèsis la 4 fwa pa jou. Lè n ap fè l, se pou n sere epi desere vajan nou 5 a 10 fwa.

Gen kèk fanm ki gen dwa oblije fè operasyon pou yo ka mete fren nan zafè pipi k ap plede koule sou yo. Si pipi ap plede koule sou nou san rete epi egzèsis la pa ban n ankenn rezilta, se pou n mande yon travayè sante ki konpetan nan domèn sante fanm ki sa pou n fè. Egzèsis kontrakte-dekontrakte vajan bon pou tout fanm fè chak jou. Sa ap ede misk yo rete fèm epi sa ka ede n anpeche lòt pwoblèm ki ta ka parèt pi ta nan lavi nou.

Lè nou gen pwoblèm pou n fè twalèt oubyen pou n fè pipi

Anpil fanm (ak gason) pa rive kontwole nòmalman lè yo bezwen fè pou pou ak lè yo bezwen fè pipi (sitou si moun sa yo pa rete lontan pou yo viv, si yo blese nan rèl do oubyen si yo soufri yon donmaj ki aji sou misk bout anba yo). Pwoblèm sa ka chipote yo anpil. Li ka ba yo tou maladi po ak enfeksyon grav. Se poutèt sa, li enpòtan pou yo kenbe kò yo pwòp, byen seche kò a epi rete an sante.

Kijan pou n kontwole zafè pou pou a

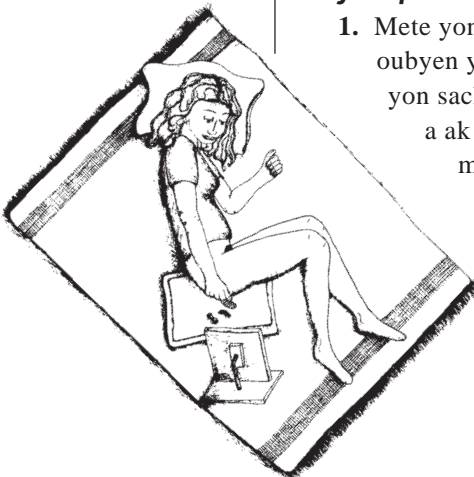
Enfòmasyon sa ka ede moun ki soufri ak konstipasyon, sa vle di moun ki gen pwoblèm pou yo fè pou pou. Nou ka aprann ki jan pou n fè pou pou a soti lè l pi fasil pou nou. Trip nou travay pi byen lè n chita pase lè n kouche. Se poutèt sa li pi bon pou n eseye pou pou pandan n chita sou yon twalèt oubyen sou yon bokit. Si n pa ka chita eseye fè sa pandan n kouche sou bò goch nou.

Kijan pou n fè pou pou a soti

1. Mete yon gan plastik nan men nou oubyen yon gan kawotchou oubyen yon sachè plastik. Mouye dwèt jouda a ak lwil (ni lwil vejetal, ni lwil mineral bay bon rezilta).

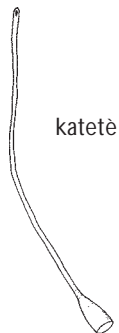
Pou n kenbe dwèt pwòp sèvi ak yon twal gaz oubyen ak yon gan dwèt.

2. Foure dwèt ki mouye ak lwil la nan twou dèyè n jouk nou rive nan yon longè 2 cm. (1 pou). Brase dwèt la pandan 1 minit jouk misk dèyè a lache pou pou pou a soti
3. Si pou pou a pa soti, rale valè n kapab ak dwèt la.
4. Siye dèyè n byen siye epi lave men n.

Pou n evite konstipasyon

- Bwè bon valè dlo chak jou
- Manje manje ki gen anpil fib
- Se pou n fè yon orè pou n fè twalèt
- Fè espò chak jou

Ki jan pou n kontwole zafè fè pipi a

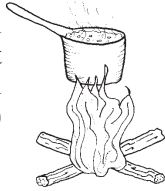
Pafwa nou oblije sèvi ak yon tib an plastik oubyen yon tib an kawotchou ki rele katetè pou n fè pipi soti nan vesi nou.

Pa janm sèvi ak katetè si n pa gen nesite pou sa. Yon katetè ka lakòz enfeksyon nan vesi ak nan ren menm lè n sèvi avè l kòm sa dwa. Kon sa nou dwe sèvi avè l sèlman si:

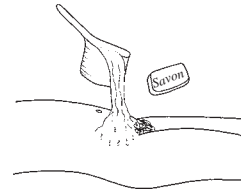
- vesi nou plen, l ap fè n mal epi nou gen pwoblèm pou n fè pipi. Nou gen yon twou veziko-vajinal (gade nan paj 370)
- donmaj oubyen blese fè nou pa ka kontwole misk ki ede n fè pipi.

Ki jan pou n mete yon katetè:

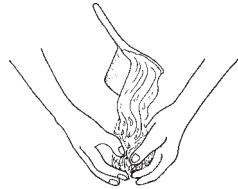
1. Mete katetè a bouyi (ansanm ak nenpòt sereng ak lòt zouti nou ka blije itilize) pandan 15 minit.

2. Lave vaje nou byen arebò vaje nou ak savon epi rense yo ak dlo pwòp.

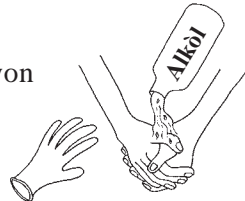
3. Lave men nou. Apre sa, pa manyen anyen ki pa esterilize oubyen ankenn bagay ki pa fin pwòp.

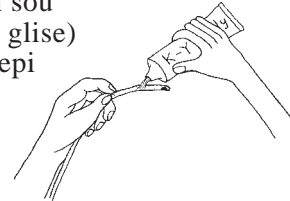
4. Mete kèk moso twal ki byen pwòp anba ak arebò vaje nou.

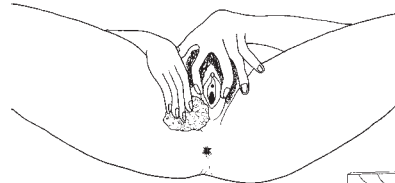
5. Mete yon pè gan esterilize oubyen lave men nou ak alkòl oubyen ak yon savon antiseptik.

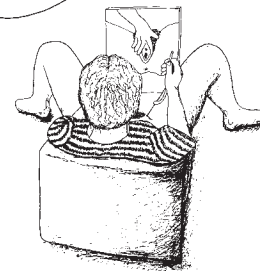
6. Pase yon librifyan sou katetè a (yon krèm glise) ki pa gen mikwòb epi ki ka fonn nan dlo (fòk se pa ni lwil, ni pomad ki fèt ak petwòl).

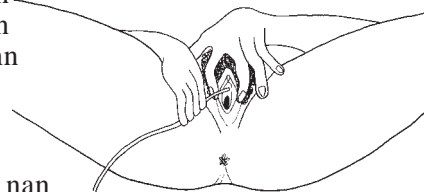
7. Ouvri fant vaje nou epi siye l ak yon twal koton ki pwòp epi ki mouye ak yon dlo savon ki pwòp tou. Nou ka tranpe twal la nan yon tas dlo pwòp ki melanje ak l kiye tenti d yòd.

8. Si se pou kont nou n ap mete katetè a, sèvi ak yon glas pou n ka wè ki kote twou pipi a ye. Sèvi ak dwèt jouda nou ansanm ak 3èm dwèt (dwèt majè) nou pou n ouvri fant vaje an. Se anba krèk nou (tèt krèk nou) twou pipi a ye, prèske nan ouvèti vaje an.

9. Apre sa, manyen anba krèk la ak 3èm dwèt nou. N ap santi yon bagay ki tankou yon ti boul oubyen yon venn. Se anba venn sa a, sou bò dwat la, n ap jwenn twou pipi a. Kite dwèt la menm kote a epi pran katetè a ak lòt men an. Fè pwent katetè a jwenn ak bout 3èm dwèt la epi foure l tou dousman nan twou pipi a jouk pipi kòmanse soti ladan.

N ap wè si se nan vaje an katetè a antre olye l antre nan twou pipi a, paske lè sa a, pa gen pipi k ap soti nan katetè a. Epi, lè katetè a soti, l pa gen glè sou li, glè ki soti nan vaje an sou li. Rekòmanse travay la ak yon lòt katetè ki byen pwòp.

ENPOTAN Pou n evite trape yon enfeksyon lè n ap sèvi ak yon katetè, li enpòtan pou tout kò n pwòp epi pou n sèvi ak yon katetè ki esterilize, byen bouyi, byen pwòp (gade nan paj 521).